עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פט"ו מהל' פסו"ה הל' יג:

תורה אור השלם

1. וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַיי אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ: שמות יב כז
2. וּלְאָצֵל שִׁשָּׁה בָנִים וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם עַזְרִיקָם בֹּכְרוּ וְיִשְׁמָעֵאל וּשְׁעַרְיָה וְעֹבַדְיָה וְחָנָן כָּל אֵלֶּה בְּנֵי אָצֵל: דברי הימים א ח לח
3. וּלְאָצֵל שִׁשָּׁה בָנִים וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם עַזְרִיקָם בֹּכְרוּ וְיִשְׁמָעֵאל וּשְׁעַרְיָה וְעֹבַדְיָה וְחָנָן אֵלֶּה בְּנֵי אָצֵל: דברי הימים א ט מד

מוסף רש"י

פסח הבא בטומאה. כגון רוב ציבור טמאין (לקמן עו.). **שלא בא מתחילתו אלא לאכילה.** כשנצטוה עיקר פסח לאכילה נצטוה, דכתיב לפי אכלו, וכי שרייה רחמנא לאיתויי בטומאה מאיש נדחה ואין צבור נדחין, אדעתיה למיכליה שרייה (לקמן עו.). **הפסח שעברה שנתו.** דתו לא חזי לפסח, סתמיה שלמים (זבחים יא.). **ושחטו בזמנו** לשמו. דהוה ליה שוחט שלמים לשם פסח (שם). **וכן השוחט אחרים.** אחד מכל הזבחים (שם). **שקל קלא.** פיסת רגבים (ר"ה כה. ושבועות יח:) מוט"א בלע"ז (ר"ה שם). **פתק ביה.** זרק בו (שבועות שם וע"ז יז.). **הקדים מולים לערלים.** בשחיטת פסח מיירי, דשחט סימן ראשון למולים, סימן שני לערלים (מנחות סו.).

בטומאת בשר היכא הותרה אלא פשיטא בטומאת גברי והיכא הותרה מכללה בציבור רישא בטומאת בשר סיפא בטומאת גברי אין שם טומאה קפריך ואיבעית אימא כולה בטומאת בשר והיכא הותרה בטומאת פסח דתנן א)פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לאכילה מתיב רב הונא בריה דרב יהושע ב)הפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו וכן השוחט אחרים לשם פסח בזמנו ר"א פוסל ורבי יהושע מכשיר טעמא בזמנו הא שלא בזמנו כשר ואמאי נימא הואיל ובזמנו פוסל שלא בזמנו נמי פוסל אמר רב פפא שאני התם דאמר קרא [1]ואמרתם זבח פסח הוא הוא בהוייתו לא הוא לשום אחרים ולא אחרים לשמו בזמנו שהוא פסול לשום אחרים אחרים פסולין לשמו שלא בזמנו שהוא כשר לשום אחרים אחרים כשרים לשמו ר' שמלאי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל ניתני לי מר ספר יוחסין א"ל מהיכן את א"ל מלוד והיכן מותבך בנהרדעא א"ל אין ג)נידונין לא ללודים ולא לנהרדעים וכל שכן דאת מלוד ומותבך בנהרדעא כפייה וארצי א"ל ניתנייה בג' ירחי ד)שקל קלא פתק ביה א"ל ומה ברוריה דביתהו דר"מ ברתיה דר"ח בן תרדיון דתניא תלת מאה שמעתתא (א) ביומא מג' מאה רבוותא ואפ"ה לא יצתה ידי חובתה בתלת שנין ואת אמרת בתלתא ירחי (ב) כי שקיל ואזיל א"ל רבי מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו א"ל הואיל וצורבא מרבנן את תא ואימא לך לשמו ושלא לשמו פסולו בגופו לאוכליו ושלא לאוכליו אין פסולו בגופו לשמו ושלא לשמו א"א לברר איסורו לאוכליו ושלא לאוכליו אפשר לברר איסורו לשמו ושלא לשמו ישנו בד' עבודות לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בארבע עבודות לשמו ושלא לשמו ישנו בציבור כביחיד לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בציבור כביחיד רב אשי אמר פסולו בגופו וא"א לברר איסורו חדא מילתא היא דמה טעם אמר פסולו בגופו משום דא"א לברר איסורו אמר רמי בר רב יודא א"ר מיום שנגנז ספר יוחסין תשש כחן של חכמי' וכהה מאור עיניהם אמר מר זוטרא [2]בין אצל [3]לאצל טעינו ד' מאה גמלי דדרשא תניא ה)אחרים אומרים הקדים מולים לערלים כשר ערלים למולים פסול מאי שנא מולין לערלים דכשר דכולה ערלה בעינן וליכא ערלים למולין נמי כולה ערלה בעינן וליכא

אילימא בטומאת בשר היכא הותרה. ואם תאמר והא ודאי טומאת בשר הותרה לזרוק הדם כדאמרינן בכילד צולין (ד' עז.) גבי חמשה דברים באים בטומאה ואע"ג דלא מישתריא באכילה דבכי האי גוונא הוי השתא הותרה לטומאת גברי לזרוק הדם דאכתי לא ידע גמרא הא דפסח נאכל בטומאה ויש לומר דה"פ דנין דבר שלא הותרה מכללו בפסח מדבר שלא הותר מכללו בפסח ואל תוכיח טומאה שהותרה מכללה בפסח כי ההיא דלעיל דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים אלא בפסח מדבר כו' וכי מוקי לה בטומאה דגברי ומאי הותרה מכללה בצבור היינו בפסח כדפירש הקונטרס: **ורבי** יהושע מכשיר. ואע"ג דאיכא מאן דאמר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה בעברה שנתו מודו כ"ע דהיינו עקירתו ושלמים לשם פסח שחיט: **לימא** הואיל ובזמנו פסול כו'. פי' שיכול להמתין עד זמנו ויפסל ולמאי דמסקינן בריש שני שעירים (יומא סב:) דאין מחוסר זמן לגו ביום לגבי הואיל נראה לפר' דמגו ביום פריך דשלא בזמנו משמע אפי' בי"ד שחרית ולהכי פריך הואיל בזמנו בו ביום פסול שלא בזמנו נמי פסול: **שאני** התם דאמר קרא הוא. וא"ת והא מק"ו דריש ליה רבי אליעזר בפ"ק דזבחים (ד' יא.) ומה פסח שמותרו בא שלמים כו' כדמייתי בקונטרס. וי"ל דע"י ק"ו משמע ליה לר' אליעזר דהוא בהוייתו יהא לא הוא לשם אחרים ולא אחרים לשמו ועל ידי כן דריש דשלא בזמנו דכשר לשם אחרים אחרים כשרים לשמו דהא איתקוש אהדדי אבל אי לאו ק"ו לא הוה דרשינן אלא לא הוא לשם אחרים ותו לא: **מה** בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו. תימה מאי קא בעי הא גמר לעיל מקרא דמקצת אוכלים לא פסלי ונראה לרשב"א דמיבעיא ליה אמאי לא גמרינן לשמו ושלא לשמו דכשר מלאוכליו ושלא לאוכליו: **לשמו** ושלא לשמו ישנו בציבור כו'. תימה לר"י מאי איריא דאינו בציבור תיפוק ליה דאפי' ביחיד אינו נוהג אלא בפסח גרידא: **פסולו** בגופו ואי אפשר לברר איסורו חדא מילתא היא. דס"ל דאי לאו טעמא דאי אפשר לברר איסורו לא קרי ליה בגופו הואיל ומחשבה היא כדלעיל אבל ר' יוחנן לא דייק בהכי וקרי ליה שפיר פסולו בגופו ושינוי בעלים נמי אי אפשר לברר איסורו ולהכי לא קחשיב ליה לעיל: **ערלים** למולים נמי ליתיה לכולה ערלה. משמע דהוה ניחא ליה אי הוה תני בתרוייהו כשר וא"ת אדרבה בתרוייהו הוה ליה למיפסל דהא ר"מ אית ליה מפגלים בחצי מתיר ואחרים היינו רבי מאיר וי"ל דלא אמר פיגול בחצי מתיר אלא במפרש סימן ראשון או שני לערלים דהוי דבר מסויים כדמוכח בפ"ב דזבחים (ד' ל.) ובקונטרס הביאה אמר ליה אביי מי סברת איגה כו' ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דאמר סימן ראשון חוץ לזמנו וסימן שני חוץ למקומו ולמה ליה לפרושי הוה ליה למימר בסתם אלא ודאי לא אמר ר' מאיר מפגלי' בחצי מתיר אלא במפרש ועוד נראה דאפילו אמר בחצי סימן לאו כלום היא אלא דווקא בסימן שלם דפריך התם והרי קמיצה דכי לתלות דמי ופליגי ומשני התם נמי ל)דאמרי' קומץ דמנחה חוץ לזמנו דלבונה חוץ למקומה והרי קומץ דמנחת חוטא דליכא לבונה ופליגי ומשני לא פליגי כו' ואמאי לא קאמר דפליגי דאמר חצי קומץ חוץ לזמנו וחצי חוץ למקומו אלא על כרחיך דבר המסוים ושלם בעינן:

לימא

שמתחלתו לא בא. לא נאמרה הבאת עיקר פסח אלא לאכילה וכי שרייה רחמנא לאיתויי בטומאה ברוב ציבור דכתיב איש איש כי יהיה טמא וגו' ו) איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נידחין אדעתיה למיכליה שרייה: **שעברה שנתו.** שנולד אשתקד קודם ראש חודש ניסן והפרישו לשם פסח וכי מטא ראש חדש ניסן ועברה שנתו תו לא חזי לפסח דכתיב זכר בן שנה ז) וקאי לשלמים כדילפינן בפירקין דלקמן (ד' ע:) פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא: **ושחטו בזמנו לשמו** גרסי'. דהוה ליה שוחט שלמים לשם פסח בזמנו: **ר' אליעזר פוסל.** טעמא מפרש בפ"ק דזבחים (יא.) ומה פסח שמותרו בא שלמים שחטו לשם שלמים בזמנו פסול שלמים שאין מותרן בא פסח שחטן לשם פסח בזמן פסח אינו דין שפוסל: **ורבי יהושע מכשיר.** דכל זבחים שנזבחים שלא לשמן כשירין חוץ מפסח וחטאת ח) ואי משום דנשחטו לשם פסח קל וחומר הוא ומה שלא בזמנו שאינו כשר לשמו אחרים כשירים לשמו בזמנו שהוא כשר לשמו אינו דין שיכשרו אחרים לשמו. וכל טעמייהו התם מפרש: **שלא בזמנו.** לא פסיל ליה רבי אליעזר אם שחטו לשם פסח כדאמר ליה ר' יהושע ומה שלא בזמנו שאינו כשר לשמו אחרים כשירים לשמו ולא מיהדר רבי אליעזר לדידי שלא בזמנו נמי אחרים פסולים לשמו ואמאי לרב חסדא דאמר לחומרא אמרינן הואיל נימא הכא הואיל ואלו זמנו הוה ושחיט לשמו מיפסיל הכא הכי נמי ליפסיל כדקאמר גבי ערל הואיל ואי הוה מל פסיל השתא נמי פסיל: **שלא בזמנו שהוא כשר לשם אחרים.** דנפקא לן לקמן (ע:) מוזבחת פסח צאן ובקר ט) דפסח שניתותר לאחר הפסח קרב שלמים ואף קודם הפסח נמי נפקא לן בפ"ק דזבחים (ח:) מקרא אחרינא מואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים י) דבר הבא מן הצאן דהיינו פסח יהא לזבח שלמים: **אחרים כשירין לשמו.** דהא איתקש פסולו לשם אחרים ופסול אחרים לשמו: **ספר יוחסין.** מתני' דדברי הימים: **אין שונין.** ספר יוחסין לא ללודים כו'. לדחוייה איכוון. ל"א לפי שאינן מיוחסין: כ)**לא יצתה ידי חובתה.** לא יכלה לשנותה בשלש שנים: **שקל קלא.** מוט"א: **כהדי דקא שקיל ואזיל א"ל.** ר' שמלאי לר' יוחנן: **מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו.** מאי שנא דלשמו ושלא לשמו פסול לאוכליו ושלא לאוכליו כשר: **פסולו בגופו.** מחשבה בגופו של קרבן אבל מחשבת אוכליו פסול דבר אחר הוא: **אי אפשר לברר.** דמה חלק לשמו ומה חלק שלא לשמו אבל אוכליו אפשר לברר חלק אוכליו לצד זה וחלק חולה וזקן בצד אחר אי נמי לברר אם אמת מחשבתו אם אין בה ממש כגון יאכילנו לראויין ונמצאת מחשבתו בטילה למפרע ולשאינן ראויין יחזור דמיהן וכך שמעתי: **אינו בארבע עבודות.** דאין מחשבת אוכלין בזריקה: מחשבת אכילה לא שייכא בקרבן ציבור דלא שייכא אלא בפסח: **תשש כחן.** שנגנזו מהן טעמי תורה שהיו בו: **נגנו.** נשתכח: **מאצל לאצל.** שני מקראות הן ופרשה גדולה ביניהן ולאצל ששה בנים וקא חשיב ואזיל הבנים וסיפא דפרשתא אלה בני אצל:

וכדרבא

מסורת הש"ס

א) לקמן עו., ב) זבחים יא., ג) ס"א שונין, ד) [ר"ה כה. שבועות יח:], ה) [מנחות סח:], ו) [במדבר ט], ז) [שמות יב], ח) [זבחים ב.], ט) [דברים טז], י) [ויקרא ג], כ) נ"ל אחר ד"ה שקל, ל) נ"ל דאמר,

הגהות הב"ח

(א) גמ' תלת מאה שמעתתא ביומא דשותא מתלת מאה רבוותא וכו': (ב) שם בתלת ירחי הוה קא שקיל ואזיל:

לעזי רש"י

מוט"א. רגב אדמה.

רבינו חננאל

ומותבינן אהא דאמרינן כל הואיל אם הוא לחומרא דברי הכל הוא מיהא, הפסח שעברה שנתו ששחטו בזמנו בי"ד לשם פסח וכן השוחט קדשים אחרים לשם פסח בי"ד פסול ורבי יהושע מכשיר, ואפילו לרבי אליעזר דפוסל אינו פוסל אלא השוחט בי"ד לשם פסח אבל בשאר ימות השנה מכשיר, ואמאי נימא הואיל ובזמנו פסול כך שלא בזמנו פסול דהא לחומרא הוא. ופרקינן שאני התם דרחמנא אכשריה שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' הוא בהוייתו יהא, כלומר הפסח הוא שישחט לשם פסח בי"ד ולאפוקי קדשים אחרים לשם פסח דלא, ולא הפסח לשלמים, דבעינן הוא בהויתו יהא. לשמו בזמנו דהוא אם ישחט לשם אחרים פסול, שלמים נמי אם ישחטו לשם פסח פסולין לשמו, שלא בזמנו, דהוא כשר לשם שלמים, גם שלמים נמי לשם פסח כשרים. ניתני לי מר ספר יוחסין. פי' אמר לו למדני ספר דברי הימים. שקל קלא פתיק ביה. נטל אבן זרק עליו, כלומר גער בו. שאלו, מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו, שהשוחט לשמו ושלא לשמו פסול, והשוחט לאוכליו ושלא לאוכליו כשר. אמר ליה לשמו ושלא לשמו פסולו בגופו שהוא פסח ושחטו לשם שלמים שינה הזבח עצמו במחשבתו, לאוכליו ושלא לאוכליו לבריא ולחולה אין הזבח פסולו בגופו כי הזבח בכשרותו עומד. לשמו ושלא לשמו אי אפשר לברר איסורו, כלומר לא יתכן להיודע איזה צד של זבח לשמו ואיזה צד שלא לשמו כדי שתהיה האיסור ואתכל המותר. לאוכליו ושלא לאוכליו אפשר לברר איסוריה החולה אסור והבריא מותר. לשמו ושלא לשמו ישנו בארבע עבודות לאוכליו ושלא לאוכליו אינו אלא בשחיטה. כדאמרן במכות תכות. לשמו ושלא לשמו ישנו בקרבן צבור כביחיד דבין זה ובין זה שלא לשמו פסול. לאוכליו ושלא לאוכליו לא משכחת לה בצבור, דליכא בצבור זבחי שלמים אלא שני כבשי עצרת הבאין עם שתי הלחם כדכתיב והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה לפני ה' על שני וגו' קדש יהיו לה' לכהן הם ולא לצבור. אמר רב אשי פסולו בגופו ואי אפשר לברר איסורו דבר אחד הן, והכי קאמר, מה טעם איסורו בגופו שאי אפשר לברר איסורו. מתני' שחטו למולין ולערלים לטהורין ולטמאין כשר. תניא אחרים אומרים הקדים מולים לערלים כשר הקדים ערלים למולים פסול. מפורש בסוף הוריות מאן אחרים ר' מאיר.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com